

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 7.890
Tarih : 26.06.2020

81490

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Fuat Oktay** tarafından Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 96'ıncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Necdet İPEKYÜZ
Necdet İpekyüz
Batman Milletvekili

Türkiye'nin de imzacısı olduğu BM İşkenceye Karşı Sözleşmesi işkenceyi mutlak olarak yasaklar. İşkenceye Karşı BM Sözleşmesi, her bir taraf devleti kendi yargı yetkisi altındaki her bir toprak parçasında işkence ve diğer kötü muamelenin önlenmesinden sorumlu tutar. Devletlerin bu sorumluluğun yerine getirilmesi için işkence ve diğer kötü muameleyi önlemek üzere özgürlüğünden alıkoyma yerlerini düzenli ve düzensiz ziyaretler ile önleyici bir sistemin kurulmasını tavsiye eder. Bunu da seçmeli ek bir protokol ile hayata geçirilmesini sağlar.

“OPCAT” olarak bilinen Seçmeli Ek Protokol, BM içinde uzmanlardan oluşan bir organın oluşturulmasının yanında, taraf devletlerin de ulusal organlar oluşturmasını öngörmektedir. Öngörülen uluslararası ve ulusal mekanizmaların her ikisi de işkence ve diğer kötü muamelenin önlenmesi için öneriler sunulması ve taraf devletler ile uygulamalar konusunda yapıcı bir biçimde çalışmak için alıkonulma mekanlarına düzenli ziyaretler gerçekleştireceklerdir.

Türkiye OPCAT’i 14 Eylül 2005 tarihinde kabul etmiş ve daha sonra 2016 yılında önce kanunla Türkiye İnsan Hakları Kurumu’nu (TİHK) ve ardından da bu kanunda 2018 de yapılan değişikliklerle Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’nu (TİHEK) kurmuştur. Aynı zamanda ulusal önleme mekanizması görevi de üstlenecek olan TİHEK, OPCAT ve Paris Prensiplerinde altı çizilerek belirtilen ve olması gereken yapısal, işlevsel ve mali bağımsızlığa hiçbir şekilde sahip değildir. TİHEK’in karar organı olan Kurul’ın 11 üyesinin Cumhurbaşkanı tarafından atanması kurumun bağımsız olmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

BM İşkenceye Karşı Alt Komitesi 2015 yılındaki Türkiye ziyaretinden 4 yıl sonra yayınladığı raporda TİHEK’ in yapısal, işlevsel ve mali bağımsızlığına dair endişelerini dile getirilmektedir. Başta TİHV olmak üzere insan hakları örgütlerinin yıllarca dile getirdiği pek çok kıymetli tespit ve öneriye açıkça yer vermektedir. Türkiye hükümetinin başından itibaren bildiği bu rapordaki önerilerin gereği üzerinden beş yıl geçmesine rağmen yerine getirilmemiştir. Kaldı ki bu süre içinde işkence ve diğer kötü muameleye konusunda yapılan tüm düzenleme ve uygulamalar çok da daha da kötüye gitmiştir.

Benzer bir süreç Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezayı Önlenme Komitesi (CPT)'nin ziyaret ve raporları karşında da yaşanmaktadır. CPT'nin çalışmaları, insan haklarını korumak için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin mevcut reaktif yargı mekanizmasına, proaktif ve yargı dışı bir mekanizma eklenerek Avrupa Konseyi'nin oluşturduğu sistemin ayrılmaz bir parçası olarak düzenlenmiştir. CPT, aslen önlemeye dayalı işlevini iki tür ziyaretle, düzenli ve özel amaçlı (ad hoc) ziyaretler ile gerçekleştirmektedir. Düzenli ziyaretler Sözleşmeye taraf olan tüm devletlere belirli aralıklarla yapılmaktadır. Söz konusu devletlere yapılan özel amaçlı ziyaretler ise, CPT'nin "mevcut şartlar altında gerek duyduğu" durumlarda düzenlenmektedir.

Ziyaretler, "devlet yetkisi sonucu özgürlüğünden mahrum edilen kişilerin" bulunduğu her yere yapılabilir. Böylece CPT'nin yetkisi cezaevleri ve karakolları da aşarak psikiyatri kurumları, askeri kışlalardaki nezarethaneler, iltica başvurusunda bulunmuş kişilerin veya diğer yabancı gruplarının bulunduğu nezaret merkezleri ve gençlerin yargı veya idari emirle özgürlüklerinden mahrum olduğu yerleri de içerir.

CPT, yaptığı her ziyaretten sonra bulgularını ve gerekirse söz konusu devletle kurulacak diyalogun temelini oluşturmak üzere tavsiyelerini ve diğer önerilerini içeren bir rapor hazırlar. Komitenin ziyaret raporu prensip olarak gizlidir; ancak neredeyse bütün devletler gizlilik kuralından feragat etmeyi ve söz konusu raporları yayınlamayı tercih etmiştir. CPT, Türkiye'ye 2016 yılından bu yana dört kez "özel amaçlı/ad-hoc" ziyaret ve bir kez de "periyodik/düzenli" ziyaret gerçekleştirmiştir.

Türkiye, sözü edilen beş ziyaretten sadece 28-29/04/2016 tarihlerinde İmralı Cezaevi'ne yapılan ziyaretin raporunun açıklanmasına 2018 yılında izin vermiştir. 29 Ağustos- 6 Eylül 2016, 4-13 Nisan 2018 ve 6 - 17 Mayıs 2019 tarihlerinde yapılan üç "özel amaçlı/ad-hoc" ziyaret ile 10 - 23 Mayıs 2017 tarihlerinde yapılan "periyodik/düzenli" ziyaretin raporlarının açıklanmasına Türkiye henüz izin vermemiştir. CPT'nin yaptığı bu ziyaretler, sonrasında hazırlanan raporlar ve yapılan tavsiyeler İşkencenin önlenmesinde bir bütünlük içinde çok etkili bir enstrümandır. İhlali daha gerçekleşmeden önlemeyi hedeflemektedir.

Öte yandan CPT'nin yaptığı ziyaretlerin ardından hazırlanan raporların otomatik olarak yayınlanmasını öngören ve pek çok devlet tarafından onaylanan yeni düzenleme söz konusudur. Türkiye düzenlemeyi ise bırakın onaylamayı gündemine bile almamıştır.

Bu bağlamda;

- 1) Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmeler gereği BM İşkence Alt Komitesi (SPT) ve CPT gibi önleme mekanizmalarının yetkilerini kabul ediyor musunuz?
- 2) BM İşkenceye Karşı Alt Komite 5-9 Ekim 2015 tarihlerindeki Türkiye ziyaretine dayalı olarak hazırladığı raporda belirtildiği gibi Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun (TİHEK) gerçekten yapısal, işlevsel ve mali açıdan bağımsızlığını sağlamak ve gerçekten işkenceyi önlemek amacıyla etkin bir ulusal mekanizma haline getirmek için ne tür adımlar atmayı düşünüyorsunuz?
- 3) CPT'nin yetkisini ve işkenceyi önleme konusundaki işlevini kabul ediyorsanız Türkiye'de 29 Ağustos-6 Eylül 2016, 4-13 Nisan 2018 ve 6-17 Mayıs 2019 tarihlerinde gerçekleştirdiği üç "özel amaçlı/ad-hoc" ziyaret ile 10-23 Mayıs 2017

31460

tarikhlerinde gerçekleştirdiği “periyodik/düzenli” ziyaretin sonrasında hazırladığı raporların kamuoyu ile paylaşılmasına neden izin vermiyorsunuz? Bu raporların açıklanmasına ne zaman izin vereceksiniz?

- 4) İşkence ve diğer kötü muameleyi önlemek ve cezasızlık ile mücadele etme için tüm bu raporlarda yer verilen öneri ve tavsiyeleri neden yerine getirmiyorsunuz?